

DOMSTOLENS DOM
av den 10 mars 1992*

I mål C-214/89

har Oberlandesgericht Koblenz gett in en begäran om förhandsavgörande enligt protokollet av den 3 juni 1971 om EG-domstolens behörighet att tolka konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område i det mål som pågår vid den nationella domstolen mellan

Powell Duffryn plc

och

Wolfgang Petereit.

Begäran avser tolkningen av artikel 17 i konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område, ändrad genom 1978 års tillträdeskonvention.

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden O. Due, avdelningsordförandena Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse och P. J. G. Kapteyn samt domarna G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg och J. L. Murray,

generaladvokat: G. Tesauro,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören H. A. Rühl,

som beaktat de skriftliga yttrandena från

— Powell Duffryn plc, genom advokaten Eckart Wilcke, Frankfurt am Main,

* Rättegångsspråk: tyska.

- advokaten Wolfgang Petereit, genom advokaten Karl Otto Armbrüster, Mainz,
- den tyska regeringen, genom professor Christof Böhmer, i egenskap av ombud,
- Europeiska gemenskapernas kommission, genom juridiske rådgivaren Friedrich-Wilhelm Albrecht, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten Wolf-Dietrich Krause-Ablass, Düsseldorf,

som beaktat förhandlingsrapporten,

som vid förhandling den 15 oktober 1991 hört de muntliga yttrandena från Powell Duffryn plc, Wolfgang Petereit och kommissionen, företrädd av juridiske rådgivaren Henri Étienne, i egenskap av ombud, biträdd av advokaten Wolf-Dietrich Krause-Ablass, och

som hört generaladvokatens förslag till avgörande, framlagt vid sammanträde den 20 november 1991,

meddelar följande

dom

- 1 Genom beslut av den 1 juni 1989, som inkom till domstolen den 10 juli 1989, har Oberlandesgericht Koblenz enligt protokollet av den 3 juni 1971 om domstolens behörighet att tolka konventionen av den 27 september 1968 om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område ställt flera frågor om tolkningen av artikel 17 i den konventionen, ändrad genom 1978 års tillträdeskonvention (EGT nr L 304, s. 1; nedan kallad Brysselkonventionen).
- 2 Dessa frågor har ställts inom ramen för en tvist mellan W. Petereit, i egenskap av konkursförvaltare för bolaget IBH-Holding AG, och Powell Duffryn plc (nedan kallad "Powell Duffryn"). Det framgår av handlingarna att Powell Duffryn, bolag enligt engelsk rätt, tecknat sig för namnaktier i samband med en ökning av kapitalet i IBH-Holding AG, ett aktiebolag enligt tysk rätt, (nedan kallat "IBH-Holding") i september 1979. Den 28 juli 1980 deltog Powell Duffryn i IBH-Holdings bolagsstämma, vid vilken aktieägarna med

acklamation beslutade att ändra IBH-Holdings bolagsordning, bl. a. genom att i den införa följande klausul:

”Genom att teckna eller förvärva aktier eller interimisbevis underkastar sig aktieägaren den domstol som bolaget normalt lyder under, vad avser alla tvister mellan honom och bolaget eller dess organ”.

3 Under 1981 och 1982 tecknade Powell Duffryn, i samband med att IBH-Holding ytterligare en gång ökade sitt kapital, på nytt aktier och fick också utdelning. Sedan IBH-Holding 1983 satts i konkurs, väckte W. Petereit, i egenskap av konkursförvaltare talan vid Landgericht Mainz och hävdade att Powell Duffryn inte uppfyllt sina förpliktelser gentemot IBH-Holding att göra kontantinbetalningar i samband med kapitalökningen. Han begärde också att den utdelning som enligt hans uppfattning felaktigt utbetalats till Powell Duffryn skulle betalas tillbaka.

4 Sedan Landgericht Mainz avvisat Powell Duffryns invändning att domstolen inte var behörig, överklagade denne till Oberlandesgericht Koblenz som ansåg att tvisten väckte en fråga om tolkningen av artikel 17 i Brysselkonventionen och beslutade att förklara målet vilande och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1. Utgör en bestämmelse i ett aktiebolags bolagsordning enligt vilken en aktieägare genom att teckna eller förvärva aktier är underkastad den domstol som bolaget normalt lyder under, vad avser alla tvister med bolaget eller dess organ, ett avtal om domstols behörighet i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen? (Blir svaret på denna fråga olika beroende på om aktieägaren själv tecknar aktier i samband med en ökning av kapitalet eller om han förvärvar redan befintliga aktier?)

2. Om den första frågan besvaras jakande

a) uppfyller då tecknandet och övertagandet av aktier genom en skriftlig teckningsförklaring i samband med en kapitalökning i ett aktiebolag det krav på skriftlig form som anges i artikel 17.1 i Brysselkonventionen om det finns en klausul om domstols behörighet i aktiebolagets bolagsordning?

- b) uppfyller då klausulen om domstols behörighet kravet på att en tvist måste uppkomma i anledning av ett bestämt rättsförhållande i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen?
  - c) omfattar klausulen om domstols behörighet i bolagsordningen även de betalningskrav som grundar sig på ett avtal om aktieteckning och krav på återbetalning av felaktigt utbetalad utdelning?"
- 5 För en utförligare redogörelse för omständigheterna i målet vid den nationella domstolen, rättegångens förlopp och de till domstolen ingivna skriftliga yttrandena hänvisas till förhandlingsrapporten. Handlingarna i målet i dess å delar återges i det följande endast i den mån domstolens argumentation kräver det.

Den första frågan

- 6 Enligt artikel 17 i Brysselkonventionen skall, om parterna har träffat avtal om att en domstol i en konventionsstat skall vara behörig att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande, och minst en av parterna har hemvist i en konventionsstat, endast den domstolen vara behörig.
- 7 Det skall prövas om en klausul om domstols behörighet i ett aktiebolags bolagsordning utgör ett avtal mellan bolaget och dess aktieägare i den mening som avses i artikel 17.
- 8 Powell Duffryn har härvidlag gjort gällande att en klausul om domstols behörighet i ett aktiebolags bolagsordning inte utgör ett avtal, eftersom bolagsordningens normativa karaktär inte ger aktieägaren möjlighet att förhandla om innehållet; aktieägaren riskerar till och med att mot sin uttryckliga vilja få se klausuler införda om detta kan ske enligt bolagsordningen eller tillämplig nationell lagstiftning.

- 9 W. Petereit och kommissionen har med hänvisning till tysk rätt, särskilt bestämmelserna i Aktiengesetz (den tyska aktiebolagslagen), mot detta hävdad att bolagsordningen har karaktären av avtal och att en klausul om domstols behörighet som ingår i den således utgör ett avtal i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen.
- 10 Det framgår härvid av en jämförelse mellan konventionsstaternas olika rättsordningar att förhållandet mellan ett aktiebolag och dess aktieägare inte alltid betraktas på samma sätt. I vissa rättsordningar betraktas det som ett avtalsförhållande och i andra som ett institutionellt, normativt förhållande eller som ett förhållande sui generis.
- 11 Frågan uppkommer därför om begreppet "avtal om domstols behörighet" i artikel 17 i Brysselkonventionen skall tolkas autonomt eller om det skall ses som en hänvisning till den nationella rätten i den ena eller den andra av de berörda staterna.
- 12 Såsom domstolen redan har uttalat i sin dom av den 6 oktober 1976 i målet 12/76 Tessili (Rec. s. 1473) utesluter inte något av dessa alternativ nödvändigtvis det andra, eftersom det lämpliga valet endast kan göras särskilt för varje enskild bestämmelse i konventionen. Därvid skall dock konventionens fulla verkan i förhållande till målen i artikel 220 i EEG-fördraget säkerställas.
- 13 Begreppet "avtal om domstols behörighet" har en avgörande betydelse då det, som ett undantag från de allmänna reglerna om domstols behörighet, sker en överföring av en exklusiv behörighet till den domstol i konventionsstaten som parterna utpekat. Med hänsyn till Brysselkonventionens mål och allmänna systematik och för att så långt som möjligt säkerställa att konventionen ger konventionsstaterna och de berörda personerna lika och enhetliga rättigheter och skyldigheter är det därför viktigt att begreppet "avtal om domstols behörighet" inte tolkas som endast en hänvisning till den nationella rätten i den ena eller den andra av de berörda medlemsstaterna.
- 14 Domstolen har därför av liknande skäl särskilt när det gäller begreppet "talan avser avtal" och andra begrepp i artikel 5 i konventionen som utgör kriterier för att fastställa särskilda behörighetsregler (se domen av den 22 mars 1983 i målet 34/82 Peters, punkterna 9 och 10, Rec. s. 987) uttalat att begreppet "avtal om domstols behörighet" i artikel 17 skall betraktas som ett autonomt begrepp.

- 15 Det skall härvid erinras om att domstolen i samband med tolkningen av begreppet "talan avser avtal" i artikel 5 i konventionen uttalade att de förpliktelser som åvilar en person i egenskap av medlem av en förening måste betraktas som avtalsförpliktelser, eftersom inträdet i en förening skapar nära förbindelser av samma karaktär som de som uppstår mellan avtalsparter (se den ovannämnda domen av den 22 mars 1983 i målet 34/82 Peters, punkt 13).
- 16 På samma sätt kan förhållandet mellan aktieägarna i ett bolag jämföras med det förhållande som råder mellan avtalsparter. Bildandet av ett bolag är ett uttryck för att det finns en intressegemenskap mellan aktieägarna när det gäller att sträva efter ett gemensamt mål. För att uppnå detta mål har varje aktieägare gentemot de övriga aktieägarna och bolagets organ rättigheter och skyldigheter som återfinns i bolagsordningen. Bolagsordningen är därför vid tolkningen av Brysselkonventionen att betrakta som ett avtal som reglerar både förhållandena mellan aktieägarna och förhållandena mellan aktieägarna och det bolag som de bildat.
- 17 Härav följer att en klausul om domstols behörighet i en bolagsordning är ett avtal i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen som är bindande för samtliga aktieägare.
- 18 Det är ovidkommande om den aktieägare mot vilken klausulen om domstols behörighet åberopas röstat mot att klausulen skulle antas eller om han blivit aktieägare först efter det att klausulen antagits.
- 19 Genom att bli och fortsätta att vara aktieägare i ett bolag förklarar sig aktieägaren införstådd med att han är bunden av samtliga bestämmelser i bolagsordningen och av de beslut som fattas av bolagets organ i enlighet med bestämmelserna i den tillämpliga nationella rätten, även om vissa av dessa bestämmelser eller beslut inte vinner hans gillande.
- 20 En annan tolkning av artikel 17 i Brysselkonventionen skulle leda till att flera domstolar skulle ha behörighet att döma i de tvister mellan bolaget och aktieägarna som uppkommer i anledning av samma rättsliga och faktiska förhållande, vilket skulle stå i strid med principen om rättssäkerhet.
- 21 Svaret på den nationella domstolens första fråga blir därför att en klausul i ett aktiebolags bolagsordning – som antagits enligt bestämmelserna i tillämplig nationell rätt och i enlighet med den bolagsordningen – enligt vilken en domstol i en konventionsstat skall vara behörig att avgöra tvister mellan

bolaget och dess aktieägare utgör ett avtal om domstols behörighet i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen.

Den första delen av den andra frågan

- 22 Med den första delen av den andra frågan önskar den nationella domstolen i huvudsak få veta under vilka förutsättningar en klausul om domstols behörighet i en bolagsordning kan anses uppfylla formkraven i artikel 17 i Brysselkonventionen.
- 23 Enligt artikel 17 i Brysselkonventionen skall ett avtal om domstols behörighet vara antingen skriftligt eller muntligt och skriftligen bekräftat eller – i internationell handel – i en form som överensstämmer med handelsbruk eller annan sedvänja som parterna kände till eller borde ha känt till.
- 24 Såsom domstolen uttalade i sin dom av den 14 december 1976 i målet 24/76, Estasis Salotti, punkt 7 (Rec. 1976, s. 1831) skall formkraven i artikel 17 säkerställa att samstämmighet mellan parterna faktiskt föreligger.
- 25 Det skall dock understrykas att aktieägarnas situation i förhållande till en aktiebolagsordning – som är ett uttryck för ett gemensamt intresse hos aktieägarna att söka nå ett gemensamt mål – är en annan än för en part i ett försäljningsavtal i förhållande till de allmänna försäljningsvillkoren, vilket var den situation som den ovannämnda domen behandlar.
- 26 Först och främst skall bolagsordningarna enligt de rättsordningar som gäller i samtliga konventionsstater ha skriftlig form. I aktiebolagsrätten i samtliga konventionsstater har dessutom aktiebolagsordningarna tilldelats en särskild roll genom att de utgör det grundläggande instrument varmed förhållandet mellan aktieägaren och aktiebolaget regleras.
- 27 Varje person som blir aktieägare i ett bolag, oberoende av hur aktierna förvärfvas, vet eller bör veta att han är bunden av aktiebolagsordningen och de ändringar som bolagets organ gör i enlighet med bestämmelserna i tillämplig nationell rätt och bolagsordningen.
- 28 Härav följer att varje aktieägare – om aktiebolagsordningen innehåller en klausul om domstols behörighet – skall anses känna till denna klausul och faktiskt godkänna den domstol som utpekats i den under förutsättning att

bolagsordningen förvaras på en plats som aktieägaren har tillträde till, t. ex. bolagets säte, eller är offentligt registrerad.

- 29 Med hänsyn till vad som ovan anförts skall den första delen av den nationella domstolens andra fråga besvaras så, att formkraven i artikel 17 skall, oberoende av hur aktierna förvärvas, anses uppfyllda när det gäller aktieägaren om en klausul om domstols behörighet ingår i aktiebolagsordningen och denna förvaras på en plats som aktieägaren har tillträde till eller är offentligt registrerad.

Den andra delen av den andra frågan

- 30 Enligt artikel 17 i Brysselkonventionen skall ett avtal ha träffats om domstols behörighet för att avgöra en redan uppkommen tvist eller framtida tvister ”i anledning av ett bestämt rättsförhållande”.
- 31 Detta krav är avsett att begränsa räckvidden av ett avtal om domstols behörighet enbart till tvister som uppkommer i anledning av det rättsförhållande för vilket avtalet träffades. Syftet är att undvika att en part överraskas av att behörigheten tilldelats en bestämd domstol när det gäller samtliga tvister som kan uppkomma i partens förhållande till en annan avtalspart och som har sitt ursprung i ett annat förhållande än det i anledning av vilket avtalet om domstols behörighet träffats.
- 32 En klausul om domstols behörighet i en aktiebolagsordning uppfyller härvid detta krav om den avser redan uppkomna tvister eller framtida tvister i anledning av förhållandet mellan bolaget och dess aktieägare som sådana.
- 33 Frågan om klausulen om domstols behörighet i föreliggande fall skall anses ha en sådan räckvidd är en tolkningsfråga som det ankommer på den nationella domstolen att avgöra.
- 34 Härav följer att svaret på den andra delen av den nationella domstolens andra fråga blir att kravet på ett tillräckligt bestämt rättsförhållande är uppfyllt i den mening som avses i artikel 17, om den klausul om domstols behörighet som ingår i en aktiebolagsordning kan tolkas så att den hänför sig till tvister mellan bolaget och dess aktieägare som sådana.

Den tredje delen av den andra frågan

- 35 Med den tredje delen av den andra frågan önskar den nationella domstolen i huvudsak få veta om den klausul om domstols behörighet som åberopats vid den nationella domstolen är tillämplig på de tvister som är anhängiga vid den.
- 36 Det skall härvid erinras om att det ankommer på den nationella domstolen att tolka den klausul om domstols behörighet som åberopats vid den.
- 37 Svaret på den tredje delen av den nationella domstolens andra frågan blir alltså att det ankommer på den nationella domstolen att tolka den klausul om domstols behörighet som åberopats vid den för att avgöra vilka tvister som omfattas av dess tillämpningsområde.

Rättegångskostnader

- 38 De kostnader som förorsakats den tyska regeringen och kommissionen, som har inkommit med yttrande till domstolen är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

– angående de frågor som genom beslut av den 1 juni 1989 förts vidare av Oberlandesgericht Koblenz – följande dom:

- 1) En klausul i ett aktiebolags bolagsordning – som antagits enligt bestämmelserna i tillämplig nationell rätt och i enlighet med den bolagsordningen – enligt vilken en domstol i en konventionsstat skall vara behörig

att avgöra tvister mellan bolaget och dess aktieägare utgör ett avtal om domstols behörighet i den mening som avses i artikel 17 i Brysselkonventionen.

- 2) De formkrav som anges i artikel 17 i konventionen skall anses uppfyllda i förhållande till varje aktieägare, oberoende av hur aktierna förvärvats, om klausulen om domstols behörighet ingår i bolagsordningen och denna förvaras på en plats som aktieägaren har tillträde till eller är offentligt registrerad.
- 3) Kravet på att en tvist skall uppkomma i anledning av ett bestämt rättsförhållande i den mening som avses i artikel 17 är uppfyllt om den klausul om domstols behörighet som ingår i bolagsordningen kan tolkas så att den hänför sig till tvister mellan bolaget och dess aktieägare som sådana.
- 4) Det ankommer på den nationella domstolen att tolka den klausul om domstols behörighet som åberopats vid den för att fastställa vilka tvister som omfattas av dess tillämpningsområde.

Due	Slynn	Joliet	Schockweiler	Grévisse
Kapteyn	Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida	
Rodríguez Iglesias	Díez de Velasco	Zuleeg	Murray	

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 10 mars 1992.

J.-G. Giraud
Justitiesekreterare

O. Due
Ordförande